

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“СУДОВЕ ПРАВО”**

Харків
2015

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

**ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“СУДОВЕ ПРАВО”**

(галузь знань 08 “Право”,
перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень,
спеціальність 081 “Право”)

**для студентів IV курсу денної форми навчання
Інституту підготовки кадрів для органів юстиції**

**Харків
2015**

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни “Судове право” (галузь знань 08 “Право”, перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень, спеціальність 081 “Право”) для студентів IV курсу денної форми навчання Інституту підготовки кадрів для органів юстиції / уклад.: Л. М. Москвич, І. В. Назаров, О. М. Овчаренко та ін. – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. – 62 с.

У к л а д а ч і: Л. М. Москвич,
І. В. Назаров,
О. М. Овчаренко,
І. В. Юревич,
П. В. Хотенець
Т. П. Кучерова

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 8 від 15.09.2015 р.)*

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2015

ВСТУП

Навчальна дисципліна “Судове право” передбачає системне вивчення основних теоретичних положень, що стосуються організації та функціонування органів судової влади, визначення видів і змісту актів суду, а також базових понять судової процедури, з’ясування нормативного матеріалу, який регулює правовідносини, що складаються у сфері судочинства. Джерелами “Судового права” є міжнародні акти щодо стандартів організації й функціонування суду, акти національного законодавства, наукова та навчально-методична література з відповідних питань.

У результаті опанування знаннями, що викладаються в курсі цієї дисципліни, студенти повинні

знати:

- основні поняття судового права, його предмет та джерельну базу;
- основи теорії судової процедури;
- сутність та поняття судової влади, її характерні ознаки, завдання та функції;
- значення принципів організації та діяльності судової влади;

уміти:

- правильно тлумачити та застосовувати нормативно-правові акти щодо організації та діяльності судових органів у вирішенні практичних ситуацій;
- вільно орієнтуватися в системі нормативно-правових актів щодо організації та діяльності судових органів.

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/п	Тема	Усього годин	У тому числі		
			лекції	практичні заняття	самостійна робота
1	Судове право: предмет, метод, принципи	16	2	2	2
2	Джерела судового права	17	2	1	4
3	Суб'єкти судового права	17	2	1	4
4	Судова влада	17	2	1	4
5	Принципи судової влади	17	2	1	4
6	Судова система	16	2	2	2
7	Формування суддівського корпусу в Україні	17	2	2	3
8	Правовий статус носіїв судової влади	16	2	2	2
9	Органи, що здійснюють організаційне забезпечення судової влади	16	2	2	2
10	Судова процедура	16	2	2	2
Всього		165	20	16	19

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого
(протокол № 10 від 22.05.2015 р.)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “СУДОВЕ ПРАВО”

1. Судове право : предмет, метод, принципи

Гене́за концепції судового права. Формування правових ідей про судове право у XIX – XX ст. Предмет, система і завдання навчальної дисципліни ”Судове право”. Співвідношення навчальної дисципліни “Судове право” з іншими юридичними дисциплінами. Взаємозв’язок судового права з іншими галузями права. Методологія дослідження судового права. Основні поняття навчального курсу “Судове право”. Співвідношення судової влади і судового права. Принципи судового права. Поняття, характерні ознаки та види судово-правових відносин.

2. Джерела судового права

Поняття і класифікація джерел судового права. Міжнародно-правові акти як джерела судового права. Судова політика як результат діяльності органів судової влади.

Акти органів судової влади: поняття, види і основні ознаки. Рішення місцевих судів: види і порядок набуття чинності. Рішення апеляційних судів. Рішення вищих спеціалізованих судів. Акти Верховного Суду України. Акти Конституційного Суду України.

Акти міжнародних судових установ як джерела судового права. Порядок виконання і застосування практики Європейського суду з прав людини.

Акти судового правозастосування як джерело права в Україні, їх теоретичне і прикладне значення. Роль постанов Пленуму вищих спеціалізованих судів і Пленуму Верховного Суду України в процесі правозастосування.

3. Суб'єкти судового права

Поняття, види і характерні ознаки суб'єктів судового права. Суд як основний суб'єкт судового права. Суддя як суб'єкт судового права. Вища кваліфікаційна комісія суддів України як суб'єкт судового права. Національна школа суддів як суб'єкт судового права. Органи суддівського самоврядування як суб'єкти судового права. Громадяни як суб'єкти судового права. Держава як учасник судових правовідносин.

4. Судова влада

Судова влада в системі поділу державної влади. Поняття та характерні ознаки судової влади. Основні завдання судової влади. Форми реалізації судової влади. Судочинство як основна форма реалізації судової влади. Поняття, класифікація та характеристика функцій судової влади. Правосуддя: поняття та сутність. Судовий конституційний контроль. Судовий контроль на досудовому слідстві. Судовий контроль за діяльністю органів виконавчої влади.

5. Принципи судової влади

Поняття, система та значення принципів судової влади. Класифікація принципів судової влади. Основоположні принципи судової влади. Верховенство права і законність як основа судового правозастосування. Справедливість як загальновизнаний стандарт функціонування судової влади. Рівність осіб пе-

ред законом і судом. Принцип правової визначеності. Паритетність, здійснення судової влади тільки судом, незалежність, доступність, повнота, самостійність, безсторонність і процедурність як інституціональні принципи судової влади.

Організаційні (судоустрійні) принципи судової влади: єдність судової системи і статусу суддів, територіальність, спеціалізація, інстанційність, незалежність, недоторканність, незмінюваність і професіоналізм суддів.

Функціональні принципи судової влади: державна мова судочинства, відкритість судочинства, рівність сторін, презумпція невинуватості, забезпечення права на захист, право на оскарження судового рішення і обов'язковість судового рішення. Змагальність як модель судового провадження. Розумний строк судового розгляду. Публічність як вихідна засада судового провадження. Участь народу у здійсненні судочинства (народні засідателі й суд присяжних). Гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами. Державна мова судочинства та діловодства у судах. Колегіальний і одноособовий розгляд справ судом. Забезпечення права особи на правову допомогу в судовому процесі. Апеляційне і касаційне оскарження рішення суду. Обов'язковість і вмотивованість судових рішень.

6. Судова система

Поняття та види судових систем. Ознаки судових систем. Принципи побудови судових систем. Порівняльно-правовий аналіз моделей судових систем світу. Особливості організації судових систем в романо-германській та англо-американських правових системах. Особливості побудови судових систем в унітарних та федеративних державах. Міжнародні стандарти організації і функціонування судових систем.

Становлення судової системи України та її реформування відповідно до європейських стандартів. Ознаки та загальна характеристика судової системи України. Принципи побудови

судової системи України. Гілки судової системи України. Рівні судової системи України. Поняття та види судових інстанцій. Порядок та підстави утворення та ліквідації судів. Визначення кількості суддів у судах. Порядок призначення на адміністративні посади у судах. Види, компетенція та склад місцевих судів. Види, компетенція та склад апеляційних судів. Види, компетенція та склад вищих спеціалізованих судів. Пленум вищого спеціалізованого суду: порядок роботи, склад і повноваження.

Правовий статус Верховного Суду України як найвищого судового органу. Судові палати та Пленум ВСУ: склад та повноваження.

Компетенція, структура та порядок формування Конституційного Суду України. Принципи його діяльності.

7. Формування суддівського корпусу в Україні

Світові моделі підготовки та призначення суддів.

Законодавчі вимоги до кандидатів на посади суддів. Несумісність посади судді з іншими видами державної та політичної діяльності. Вимоги Кодексу суддівської етики в системі вимог до кандидата на посаду судді. Принцип незмінюваності суддів.

Процедура призначення на посаду судді вперше. Добір кандидатів на посаду судді. Подання кандидатом на посаду судді документів до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Спеціальне перевірка відомостей, поданих кандидатом. Спеціальна підготовка кандидата на посаду судді. Національна школа суддів України. Кваліфікаційний іспит. Проведення конкурсу на зайняття вакантної посади судді. Призначення на посаду судді Президентом України. Присяга судді.

Порядок розгляду питання про обрання на посаду судді безстроково. Кваліфікаційне оцінювання суддів : суб'єкти проходження, види, підстави, процедура, правові наслідки.

Переведення судді до іншого суду: процедурні аспекти.

Атестація суддів: види, процедурні аспекти й правові наслідки. Суддівське досє.

8. Правовий статус носіїв судової влади

Незалежність та недоторканність суддів як правова основа їхнього статусу. Статус судді: поняття, зміст. Професійні права та обов'язки судді. Етичні аспекти діяльності судді. Кодекс суддівської етики. Вимоги антикорупційного законодавства щодо діяльності суддів. Суддівський імунітет.

Дисциплінарна відповідальність суддів: підстави, процедурні аспекти, види дисциплінарних стягнень і порядок їх застосування. Адміністративна відповідальність суддів: підстави, порядок та суб'єкти накладення адміністративних стягнень на суддів. Кримінальна відповідальність суддів: початкові етапи кримінального провадження, особливості судового розгляду справи по обвинуваченню судді, відповідальність за постановлення суддею завідомо неправосудного рішення. Люстрація суддів як особлива процедура притягнення їх до відповідальності: правова регламентація, види санкцій та наслідки їх застосування.

Підстави та процедура припинення статусу судді. Звільнення судді з посади : підстави, процедура, суб'єкт.

9. Органи, що здійснюють організаційне забезпечення судової влади

Організаційне забезпечення судової влади: поняття і зміст.

Державна судова адміністрація України як основний суб'єкт організаційного забезпечення судової влади.

Органи суддівського самоврядування: види та компетенція. Роль Ради суддів України в організаційному забезпеченні судової влади.

Вища рада юстиції : завдання, порядок формування, склад та компетенція.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України: завдання, порядок формування, склад та компетенція. Національна школа суддів в системі належного кадрового забезпечення судової влади.

10. Судова процедура

Поняття й ознаки судових процедур. Види судових процедур. Міжнародні стандарти належного суду. Судові юрисдикції: поняття та проблема розмежування.

Організаційні форми судових процедур. Колегіальна форма розгляду справ. Одноособовий розгляд судових справ.

Участь народу у відправленні правосуддя. Світові моделі участі народу в судочинстві (шефени, присяжні та арбітражні засідателі). Підстави та порядок залучення представників народу до участі в судовому процесі. Законодавчі вимоги до народних засідателів та присяжних. Справи, підсудні суду присяжних і народних засідателів за процесуальним законодавством. Особливості судового процесу за участю народних засідателів та присяжних.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Практичні заняття як одна з основних форм навчання дозволяють закріпити найважливіші теоретичні положення і відпрацювати навички застосування законодавчих норм, що регламентують організацію та діяльність органів судової влади. Вони передбачають відповіді студентів на теоретичні питання, вирішення практичних завдань, ділові ігри, вивчення конкретних практичних прикладів. З найбільш складних теоретичних тем курсу проводяться колоквіуми, на яких поглиблено вивчаються частини, розділи, окремі питання дисципліни шляхом бесіди, обговорення студентських доповідей на відповідні теми.

На практичних заняттях перевіряється ступінь засвоєння теоретичних питань курсу, положень законодавства та практики його застосування.

Практичні завдання покликані сприяти засвоєнню теоретичного матеріалу і формуванню навичок роботи із законодавством. Виконуються в письмовій формі в окремому зошиті у позааудиторний час і обговорюються на занятті.

Працювати над практичним завданням рекомендується в такій послідовності:

- 1) визначити тему і питання, на які розраховане те чи інше завдання;
- 2) з'ясувати сутність справи;
- 3) обрати норми законодавства, якими регулюється наведена ситуація;
- 4) визначити, чи було у даній ситуації порушення закону та в чому конкретно воно полягало;
- 5) надати пропозиції щодо усунення порушення закону.

Практичні завдання у формі тестів виконуються шляхом обрання правильної відповіді з кількох запропонованих.

Кожне завдання також передбачає відповідь на додаткові запитання, сформульовані до нього.

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Судове право: предмет, метод, принципи

(колоквіум)

Питання для обговорення

1. Генеза концепції судового права.
2. Предмет і метод судового права.
3. Поняття, характерні ознаки і види судово-правових відносин.
4. Принципи судового права.
5. Система навчальної дисципліни “Судове право” та її співвідношення з іншими юридичними дисциплінами.
6. Взаємозв’язок судового права з іншими галузями права.

Список нормативно-правових актів та літератури

Мурадян Э. М. Судебное право: монография / Э. М. Мурадян. – Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2007. – 575 с.

Полянский Н. Н. Проблемы судебного права: монография / Н. Н. Полянский, М. С. Строгович, В. М. Савицкий, А. А. Мельников. – Москва: Наука, 1983. – 224 с.

Прилуцький С. В. Вступ до судової влади (Суспільство. Правосуддя. Держава): монографія / С. В. Прилуцький. – Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. – 317 с.

Сібільова Н. В. Концепція судового права: історичний аспект / Н. В. Сібільова // Проблеми законності. – Харків: Нац. юрид. акад. України, 2003. – Вип. 58. – С. 140-146.

Сібільова Н. В. Щодо поняття “судове право” та сфери його застосування / Н. В. Сібільова // Питання боротьби зі злочинністю. – 2003. – Вип. 5. – С. 90-95.

Селіванов А. О. Судове право як самостійна галузь системи сучасного українського права / А. О. Селіванов // Право України. – 2015. – № 3. – С. 9-17. – Вип. 5. – С. 90-96.

Тема 2. Джерела судового права. Суб'єкти судового права

(колоквіум)

Питання для обговорення

1. Поняття і класифікація джерел судового права.
2. Міжнародно-правові акти як джерела судового права.
3. Судова політика як результат діяльності органів судової влади.
4. Акти органів судової влади: поняття, види й основні ознаки.
5. Акти міжнародних судових установ як джерела судового права. Порядок виконання і застосування практики Європейського суду з прав людини.
6. Акти судового правозастосування як джерело права в Україні: теоретичне і прикладне значення.
6. Роль постанов пленуму вищих спеціалізованих судів і Пленуму Верховного Суду України в процесі правозастосування.
7. Акти Конституційного Суду України.
8. Поняття, види і характерні ознаки суб'єктів судового права.
9. Суд як основний суб'єкт судового права.
10. Суддя як суб'єкт судового права.
11. Вища кваліфікаційна комісія суддів України як суб'єкт судового права.
12. Національна школа суддів як суб'єкт судового права.
13. Органи суддівського самоврядування як суб'єкти судового права.
14. Громадяни як суб'єкти судового права.

Завдання

1. Апеляційний суд Харківської обл. під час вивчення роботи судів області з виїздом в закріплені суди здійснив аналіз

справ, строк розгляду по яких перевищує шість місяців; справ щодо неповнолітніх, у тому числі й тих, що, пов'язані із виконанням Указу Президента України “Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей”; кримінальних справ про злочини у сфері інтелектуальної власності. Було досліджено рівень оперативності розгляду судами справ та забезпечення доступу громадян до правосуддя. Проаналізовано судову практику розгляду судами справ про: застосування примусових заходів виховного характеру, корупційні правопорушення, порушення митних правил та податкового законодавства тощо. Унаслідок такої діяльності на підставі п. 4 ст. 27 Закону України “Про судоустрій і статус суддів” загальні збори суддів Апеляційного суду Харківської обл. затвердили постанову про надання місцевим судам Харківської обл. методичної допомоги в застосуванні законодавства при розгляді відповідних категорій кримінальних та цивільних справ.

Чи відповідають дії Апеляційного суду Харківської обл. чинному законодавству? Чи мають право апеляційні суди надавати методичну допомогу місцевим судам із питань застосування законодавства? Назвіть форми методичної допомоги вищих судів нижчим. Яке значення має методична допомога для забезпечення єдності судової практики?

2. Судова палата у кримінальних справах Верховного Суду України 11 жовтня 2013 р. розглянула у відкритому судовому засіданні кримінальне провадження за заявою заступника Генерального прокурора України про перегляд ухвали колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17 травня 2013 р. Під час розгляду було встановлено, що порівняння правових висновків оспореного та порівнюваного рішень дає підстави зробити висновок, що, попри подібність суспільно небезпечних діянь, вони отримали неоднакову кримінально-правову оцінку, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень. Як результат – Верховний Суд України встановив помилковість висновків суду касаційної інстанції та від-

новив касаційний перегляд по справі, під час якого зобов'язав Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних і кримінальних справ усунути неправильне застосування норми закону про кримінальну відповідальність.

Чи має право Верховний Суд України скасовувати рішення вищих спеціалізованих судів? Наскільки обов'язкові висновки Верховного Суду України для нижчестоящих судів? Дайте правову оцінку вищенаведеній ситуації.

3. Рішенням Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Вищої ради юстиції про офіційне тлумачення положення ч. 5 ст. 20 Закону України “Про судоустрій України” (справа про звільнення судді з адміністративної посади) від 16.05.2007 р. було визнано таким, що не відповідає Конституції України, положення ч. 5 ст. 20 Закону України “Про судоустрій України” від 7 лютого 2002 р., відповідно до якого голова суду, заступник голови суду призначаються на посаду та звільняються з посади Президентом України. Крім того, цим рішенням було рекомендовано Верховній Раді України невідкладно в законодавчому порядку врегулювати питання про призначення суддів на посади голови суду, заступника голови суду та звільнення їх з цих посад.

Рада суддів України на підставі такого рішення Конституційного Суду України встановила власний порядок призначення суддів на адміністративні посади. Рішенням № 50 від 31.05.2007 р. Рада суддів України вирішила самостійно призначати суддів на посади голів, заступників голів судів загальної юрисдикції та звільняти з таких посад (крім адміністративних посад у Верховному Суді України) до врегулювання цього питання в законодавчому порядку. Затверджувати на посади голів, заступників голів загальних судів та звільняти з цих посад (крім випадків закінчення п'ятирічного строку перебування на відповідних адміністративних посадах) за поданням Голови Верховного Суду України, голів вищих спеціалізованих судів – за поданням Голови Верховного Суду України на підставі рекомендації відповідної ради суддів, а інших голів та заступників голів

спеціалізованих судів – за спільним поданням Голови Верховного Суду України та голови відповідного вищого спеціалізованого суду на підставі рекомендації відповідної ради суддів.

Дайте оцінку дії Ради суддів України, враховуючи норми чинної Конституції України. Чи можна вважати таке рішення елементом судової політики? Наскільки легітимними, на Вашу думку, є призначення голів і заступників голів судів, здійснені Радою суддів України відповідно до рішення № 50 від 31.05.2007р.?

4. У січні 2014 р. невідомі вбили суддю Автозаводського районного суду м. Кременчук. Вбивство сталося неподалік від багатоквартирного будинку, в якому він мешкав. У зв'язку з цим Рада суддів України подала до органів державної влади й правоохоронних органів звернення, у якому просила вжити заходів для забезпечення безпеки суддів й недопущення випадків незаконного втручання в їх діяльність.

Оцініть правомірність дій Ради суддів України. Який порядок забезпечення безпеки суддів в Україні? Чи достатніми є заходи по забезпеченню безпеки суддів, які передбачені чинним законодавством?

5. З'їзд суддів України провів засідання, під час якого заслухав звіти Ради суддів України та рад суддів про виконання завдань органів суддівського самоврядування, вищих спеціалізованих судів про стан здійснення правосуддя судами відповідних юрисдикцій та Верховного Суду України про судову практику найвищого судового органу з питань його юрисдикції. Унаслідок розгляду зазначених питань делегати вирішили, що є потреба у забезпеченні координації роботи вищих спеціалізованих судів, Верховного Суду України та органів суддівського самоврядування в питаннях забезпечення єдності суддівської практики та розробки змін до чинного законодавства у сфері покращення роботи правосуддя. Більшістю голосів делегатів З'їзд суддів України прийняв рішення про запровадження судового права в Україні з віднесенням до нього рішень і постанов вищих спеціалізованих судів України та Верховного Суду України, постанов пленумів указаних су-

дів та рішень З'їзду суддів України. Акти судового права визнано обов'язковими для застосування місцевими та апеляційними судами під час вирішення подібних судових справ та самими вищими судами і Верховним Судом України у подальшій діяльності. Також запропоновано Верховній Раді України приймати зміни до чинного судоустрійного законодавства з урахуванням сталої судової практики і актів судового права.

Якими відповідно до Закону України “Про судоустрій і статус суддів” є повноваження З'їзду суддів України? Охарактеризуйте правову силу актів найвищих органів суддівського самоврядування. Що, на Вашу думку, може формувати зміст судового права і судової практики?

6. Верховна Рада України відповідно до Закону України “Про Конституційний Суд України” обрала до складу вказаного суду шістьох суддів. Обрані до складу Конституційного Суду України судді займали суддівські посади в апеляційних загальних судах та Верховному Суді України. Для того щоб оформити їх переведення на нове місце роботи, Верховна Рада України винесла постанову про звільнення вказаних суддів із займаних посад із формулюванням “у зв'язку з обранням до складу Конституційного Суду України”. Вказана постанова Верховної Ради України була оскаржена до Вищого адміністративного суду України у зв'язку зі звільненням суддів із посад з підстав, не передбачених Конституцією України та Законом України “Про судоустрій і статус суддів”. Вищий адміністративний суд України внаслідок розгляду скарги постановив внести зміни до постанови Верховної Ради України у частині визначення причин для звільнення суддів із посад, вказавши як таку “у зв'язку з виходом у відставку”.

Дайте оцінку рішення Вищого адміністративного суду. Чи має він право вносити зміни до актів Верховної Ради України?

7. У жовтні 2008 р. Президент України своїм Указом ліквідував Окружний адміністративний суд Києва і створив Центральний окружний адміністративний суд міста Києва у кіль-

кості 33 суддів та Лівобережний окружний адміністративний суд міста Києва у кількості 26 суддів. Відповідно до іншого Указу Президент України перевів на посади суддів новоствореного Центрального окружного адміністративного суду міста Києва суддів ліквідованого Київського окружного адміністративного суду. Відповідно до Указу Президента України встановлена підвідомчість Центрального окружного адміністративного суду (Голосіївський, Печерський, Подільський, Святошинський, Солом'янський, Шевченківський райони м. Києва) й Лівобережного окружного адміністративного суду (Дарницький, Деснянський, Дніпровський, Оболонський райони м. Києва).

Оцініть правомірність вищенаведеного Указу Президента України. Який порядок та підстави утворення та ліквідації судів за Законом України “Про судоустрій і статус судів”? Яким нормативним актом регламентується підвідомчість судів? Яким є порядок оскарження Указів Президента України про утворення або ліквідацію судів?

8. Громадянин Н., незадоволений рішенням суду у цивільній справі, по якій він був позивачем, звернувся до ВККС України зі скаргою на неправомірні дії судді. ВККС України повернула його звернення без розгляду, оскільки воно стосується оскарження судового рішення й ґрунтується на доводах, що можуть бути перевірені лише судом в порядку, передбаченому процесуальним законом. Тоді громадянин Н. оскаржив це рішення ВККС України до Вищого адміністративного суду в порядку ст. 171⁻² КАС України.

Оцініть правомірність дій ВККС України й громадянина. Який порядок оскарження рішень ВККС України? Хто може бути суб'єктом оскарження рішень ВККС України щодо притягнення судді до дисциплінарної відповідальності?

Список нормативно-правових актів та літератури

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477 // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 12. – Ст. 792.

Про Вищу раду юстиції: Закон України від 15.01.1998 р. № 22/98-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1998. – № 25. – Ст. 146 (в ред. від 2 лют. 2015 р.).

Про доступ до судових рішень: Закон України від 22.12.2005 р. № 3262-IV // Там же. – 2006. – № 1. – Ст. 13.

Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень: постанова Кабінету Міністрів України від 22.05.2006 р. № 740 // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 22. – Ст. 1623.

Про Конституційний Суд України: Закон України від 26.10.1996 р. № 422/96-ВР // Там же. – 1996. – № 49. – Ст. 272.

Про судові рішення: постанова Пленуму Верхов. Суду України від 18.12.2009 р. № 14 // Вісн. Верхов. Суду України. – 2010. – № 1. – С. 4.

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р. № 2453-VI // Офіц. вісн. України. – 2010. – № 55/1. – Ст. 1900 (в ред. від 2 лют. 2015 р.).

Голова Ради суддів України Я. Романюк: інтерв'ю [Електрон. ресурс] / М. Закаблук. – Режим доступу: http://www.zib.com.ua/ua/6754-yaroslav_romanyuk_yakscho_mi_budemo_movchati_to_tochno_nicho.html – Заголовок з екрана.

Гурвич М. А. Судебное решение. Теоретические проблемы: монография / М. А. Гурвич. – Москва: Юрид. лит., 1976. – 265 с.

Заворотько П. П. Судові рішення: навч. посіб. / П. П. Заворотько, М. Й. Штефан. – Київ: Київ. ун-т, 1971. – 188 с.

Капліна О. В. Правозастосовне тлумачення норм кримінально-процесуального права: монографія / О. В. Капліна. – Харків: Право, 2008. – 296 с.

Сердюк В. В. Обов'язковість судового рішення: окремі питання теорії і практики / В. В. Сердюк // Вісн. прокуратури. –

2006. – № 8 (62). – С. 79-88.

Судова практика та її значення для регулювання відносин у сфері праці: монографія / П. І. Жигалкін, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко. – Харків: Фінн, 2008. – 544 с.

Юридична природа актів Конституційного Суду України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01/ Г. О. Хримова. – Харків : Б. в., 2004. – 20 с.

Шевчук С. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні: [монографія] / С. В. Шевчук. – Київ : Реферат, 2007. – 640 с.

Сутність суддівського самоврядування в Україні / О. В. Білова // Проблеми законності. – Вип. 88. – 2007. – С. 176-181.

Кодекс адміністративного судочинства України // Відом. Верхов. Ради України. – 2005. – № 35-36, № 37. – Ст. 446.

Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 13. – С. 270- 302.

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р. № 2453-УІ // Там же. – 2010. – № 55/1. – Ст. 1900.

Міжнародні стандарти незалежності суддів: зб. док. / укл. А. Г. Алексєєв. – Київ : Поліграф-Експрес, 2008. – 184 с.

Москвич Л. М. Ефективність судової системи: концептуальний аналіз: [монографія] / Л. М. Москвич. – Харків: Фінн, 2011. – 384 с.

Назаров І. В. Судові системи країн ЄС та України: генезис та порівняння: [монографія] / В. І. Назаров. – Харків: Фінн, 2011. – 432 с.

Прокопенко О. Б. Право на справедливий суд: концептуальний аналіз і практика реалізації: [монографія] / О. Б. Прокопенко. – Харків: Фінн, 2011. – 248 с.

Сульженко Ю. Реалізація права на судовий захист у суді першої інстанції / Ю. Сульженко // Право України. – 2005. – № 7. – С. 89-94.

Шварц О. А. Право на “свого судью” / О. А. Шварц // Конституция Российской Федерации: проблем. коммент. под ред. В. А. Четвернина. – Москва: Юристь, 1997. – 385 с.

Тема 3. Судова влада. Принципи судової влади

(колоквіум)

Питання для обговорення

1. Судова влада в системі поділу державної влади.
2. Поняття та основні завдання судової влади.
3. Ознаки судової влади, їх загальна характеристика.
4. Функції судової влади.
5. Форми реалізації судової влади.
6. Поняття, система та значення принципів судової влади.
7. Основоположні принципи судової влади (верховенство права, законність, справедливість).
8. Інституціональні принципи судової влади.
9. Функціональні принципи судової влади.
10. Організаційні принципи судової влади.

Завдання

9. Під час кримінального провадження в суді першої інстанції по звинуваченню Х., І. та В. у вчиненні навмисного вбивства з хуліганських спонукань, враховуючи велику небезпеку злочину, склад суду було сформовано з трьох суддів. Підсудний Х. заявив клопотання про те, щоб справа слухалася судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних. Суд відмовив Х. у клопотанні на тій підставі, що підсудні І. та В. були проти участі присяжних у розгляді їх справи.

Чи відповідає закону склад суду, який розглянув справу? У якому складі суддів здійснюється розгляд справ? Охарактеризуйте правові форми і правову природу участі представників народу у здійсненні правосуддя.

10. Звинувачений у вчиненні посадового злочину К. заявив у суді клопотання про здійснення судочинства регіональною мовою. Потерпілий по кримінальному провадженню кло-

потання не підтримав, зазначивши, що він вільно володіє державною мовою, а регіональною значно гірше.

Порадившись, місцевий суд виніс ухвалу про задоволення клопотання підсудного, мотивуючи своє рішення тим, що підсудний знаходиться в більш складному становищі порівняно з потерпілим, тому його клопотання має пріоритет перед думкою потерпілого. Останньому роз'яснили: якщо окремі слова регіональної мови для нього будуть незрозумілі, то їх йому перекладе один із суддів або секретар судового засідання.

Чи відповідають дії суду принципам судової влади? Охарактеризуйте зміст і значення принципу мови судочинства. Назвіть правові гарантії його реалізації.

11. Після відкладення судового розгляду кримінального провадження захисник увійшов до кабінету головуючого і, побачивши там разом із суддею прокурора, запропонував їм обговорити обставини справи у неформальній обстановці. Останні погодилися та на автомобілі прокурора приїхали пообідати до кафе “Дача”. За сусіднім столом обідав цивільний відповідач у справі, який висловив судді побажання скоріше розглянути справу та звільнити з-під варті невинного. Вартість кулінарних страв оплатив захисник за рахунок коштів підсудного.

Дайте правову оцінку дій учасників судового розгляду. Які принципи судової влади порушуються у даній ситуації?

12. У Фрунзенському районному суді м. Харкова при судовому розгляді цивільної справи про захист честі, гідності та ділової репутації місцевого бізнесмена були присутні представники громадськості і репортери. Представник правозахисної організації “Народний контроль” К. дістав блокнот і почав письмово фіксувати хід судового засідання. Журналіст місцевого телеканалу “Сімон” Ф. непомітно увімкнув портативний диктофон. Кореспондент всеукраїнської газети “Українська правда” Ш. зробив декілька фотознімків залу судового засідання та складу суду, після чого за допомогою професійної апаратури розпочав відеозапис судового розгляду. Побачивши дії присут-

ніх, суддя заборонив зазначеним особам фіксувати порядок судового розгляду, оскільки це відображається у протоколі судового засідання. У разі невиконання його вимог суддя пригрозив розглянути справу в закритому судовому засіданні.

Чи законними є дії судді? У яких випадках згідно з чинним законодавством суд проводить закритий судовий розгляд? Чи існують особливі обмеження принципу гласності на стадіях апеляційного і касаційного розгляду судової справи?

13. Перед судовим розглядом кримінального провадження по обвинуваченню К. у вчиненні злочинів, передбачених ч. 2 ст. 365 і ч. 2 ст. 368 ст. КК України, до судді Ленінського районного суду м. Полтави зателефонував голова місцевої ради та попросив поблажливо підійти до вирішення долі підсудного, пообіцявши сприяти у розв'язанні проблеми надання житла суддям Ленінського районного суду м. Полтави. Суддя відповів, що розгляне справу відповідно до закону, а винному призначить покарання, яке відповідатиме тяжкості вчиненого злочину.

У процесі судового розгляду перед будинком суду голова місцевої ради організував мітинг, учасники якого тримали гасла “Ні – політичній розправі над К.”, “Суддю – у відставку!”, “Свободу К.!”.

Після оголошення обвинувального вироку голова місцевої ради дав інтерв'ю кореспондентові газети “Полтавські вісті”, у якому назвав ухвалені рішення суду незаконним та висловив готовність дійти до Європейського суду з прав людини з метою доведення невинності К.

Дайте правову оцінку дії зазначених осіб. Які процесуальні гарантії незалежності суддів передбачені чинним законодавством?

14. Відповідно до повідомлення про підозру від 24 липня 2014 р. заступника Генерального прокурора України суддя Солом'янського районного суду м. Києва підозрюється в постановленні завідомо неправосудної ухвали, тобто кримінального пору-

шення, передбаченого ч. 1 ст. 375 КК України. Дана ухвала суду на час пред'явлення підозри вищестоящими судовими органами не переглядалася й не була скасована.

Оцініть правомірність дій заступника Генерального прокурора України з точки зору забезпечення принципу незалежності суддів. Чи можна притягати суддю до кримінальної відповідальності за рішення, яке не змінено (скасовано) вищими судовими органами? Які форми неправомірного впливу на суд ви можете назвати?

Список нормативно-правових актів та літератури

Організація судових та правоохоронних органів: підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. І. Є. Марочкина. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків: Право, 2013. – 448 с.

Судова влада в Україні як гарантія міжнародних стандартів захисту прав людини / Б. М. Пошва // Бюл. Міністерства юстиції України. – 2015. – № 2. – С. 5-26.

Ремескова Ю. О. Судова влада в системі поділу влади: монографія / Ю. О. Ремескова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2014. – 192 с.

Сібільова Н. В. Судова влада в системі поділу влади / Н. В. Сібільова // Питання боротьби зі злочинністю. – Харків, 2002. – Вип. 6. – С. 135-145.

Смокович М. І. Судова влада: місце в суспільстві та судовий контроль / М. І. Смокович // Юрид. Україна. – 2012. – № 10. – С. 99-106.

Смородинський В. С. Судова влада в Україні (загально-теоретичні проблеми): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / В. С. Смородинський. – Харків, 2001. – 187 с.

Шило О. Г. Теоретико-прикладні основи реалізації конституційного права людини і громадянина на судовий захист у досудовому провадженні в кримінальному процесі України: монографія / О. Г. Шило. – Харків: Право, 2011. – 472 с.

Кодекс адміністративного судочинства України // Ві-

дом. Верхов. Ради України. – 2005. – № 35-36, 37. – Ст. 446.

Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23.12.1993 р. № 3782-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 51; 2003. – № 16. – Ст.124.

Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-XII // Там же. – 1994. – № 11. – Ст. 50.

Конституція України // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72/1 Спеціальний випуск. – Ст. 2598. – С. 15.

Про Конституційний Суд України: Закон України від 16.10.1996 р. № 422/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 49. – Ст. 272.

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р. № 2453-VI // Офіц. вісн. України. – 2010. – № 55/1. – Ст. 1900.

Городовенко В. В. Принципи судової влади: монографія / В. В. Городовенко. – Х.: Право, 2012. – 447 с.

Кодекс суддівської етики [Електрон. ресурс]: затв. XI черговим з'їздом суддів України 22 лют. 2013 р. – Режим доступу: <http://court.gov.ua/userfiles/Kodex%20sud%20etiki%281%29.pdf> – Заголовок з екрана.

Міжнародні стандарти незалежності суддів: зб. док. / уклад. А. Г. Алексєєв. – Київ : Поліграф-Експрес, 2008. – 184 с.

Назаров І. В. Судові системи країн ЄС та України: генезис та порівняння / В. І. Назаров. – Харків: Фінн, 2011. – 432 с.

Основные принципы независимости судебных органов, принятые резолюциями Генеральной Ассамблеи ООН от 29.11.85 г. и 13.12.85 г. // Междунар. акты о правах человека: сб. док. – Москва: Б.и., 2000. – С. 168-170.

Юревич І. В. Єдність судової влади: монографія / І. В. Юревич; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків: Право, 2014. – 264 с.

Тема 4. Судова система

(ко л о к ві у м)

Питання для обговорення

1. Поняття та види судових систем.
2. Етапи становлення судової системи України та перспективи її реформування відповідно до європейських стандартів.
4. Ознаки та загальна характеристика судової системи України.
3. Принципи судової системи України (територіальність, інстанційність та спеціалізація).
5. Порядок та підстави утворення та ліквідації судів.
6. Основні елементи судової системи України.
 - 6.1. Види, компетенція та склад місцевих судів.
 - 6.2. Види, компетенція та склад апеляційних судів.
 - 6.3. Види, компетенція та склад вищих спеціалізованих судів. Пленум вищого спеціалізованого суду: склад і повноваження.
 - 6.4. Правовий статус Верховного Суду України як найвищого судового органу України. Судові палати і Пленум Верховного Суду України: склад і повноваження.
 - 6.5. Компетенція, структура та порядок формування Конституційного Суду України.
7. Порівняльно-правовий аналіз моделей судових систем світу.

Завдання

15. Міністр юстиції України вніс на розгляд Президента України подання про створення додаткових апеляційного господарського суду та апеляційного адміністративного суду для поліпшення доступності правосуддя для населення. Президент України виніс Указ про створення відповідних судів, але після його оголошення з'ясувалося, що подання до Президента з визначеного питання не обговорювалося з головами Вищого гос-

подарського суду України та Вищого адміністративного суду України, які не вбачають підстав для створення додаткових апеляційних судів у межах своїх юрисдикцій.

Дайте оцінку діям Міністра юстиції України. Яка існує процедура створення та ліквідації судів, які підстави для цього та які наслідки її порушення?

16. Судді Київського районного суду м. Харкова на загальних зборах незадовільно оцінили роботу голови суду та висловили йому недовіру, що, на їх думку, тягне його відставку. Після цього кандидатом на посаду голови суду було висунуто Б. – суддю цього суду, документи на якого з рішенням загальних зборів направлено до Вищої ради юстиції з пропозицією призначити його на зазначену посаду.

Дайте оцінку рішень загальних зборів суду. Який порядок призначення суддів на адміністративні посади?

17. Голова апеляційного господарського суду вніс на затвердження зборів суддів суду запропонований ним персональний склад судових палат. Збори суддів затвердили пропозицію голови суду.

Суддя Р., який після розподілу почав працювати у судовій палаті з розгляду справ про банкрутство, через декілька тижнів звернувся до голови суду з проханням перевести його до судової палати з розгляду справ у сфері захисту інтелектуальної власності, оскільки його попередній досвід судді і професійний та науковий інтерес більш пов'язані з розглядом останніх справ, ніж справ про банкрутство. Голова суду відмовив у проханні, мотивуючи тим, що існуючий персональний розподіл його як керівника суду задовольняє, він є оптимальним, оскільки враховує у міру можливості професійні якості і нахили всіх суддів, а не лише одного. Тоді суддя Р., керуючись п. 2 ч. 5 ст. 115 Закону України “Про судоустрій і статус суддів”, звернувся до зборів суддів апеляційного господарського суду з проханням підтримати його бажання працювати в судовій палаті з розгляду справ у сфері захисту інтелектуальної власності. Загальні збори, вислухавши всі доводи судді

Р. та заперечення голови суду, дійшли висновку, що доцільніше суддю Р. ввести у склад судової палати з розгляду справ у сфері захисту інтелектуальної власності.

Чи були компетентними збори суддів у вирішенні питання, з яким звернувся до них суддя? Які наслідки позитивного вирішення прохання судді? Які повноваження зборів суддів? Дайте характеристику завданням органів суддівського самоврядування та назвіть їх.

Список нормативно-правових актів та літератури

Абросимова Е. Б. Конституционные основы судебной власти в зарубежных странах: конспект лекций / Е. Б. Абросимова. – Тверь: Твер. гос. ун-т, 2000. – 60 с.

Клеандров М. И. Судебные системы государств – участников СНГ: законодательное обеспечение: монография / М. И. Клеандров. – Москва: Юрист, 2002. – 623 с.

Колоколов Н. А. Теория судебных систем: особенности конституционного регулирования, судебного строительства и организации судебной деятельности в федеративном государстве: монография / Н. А. Колоколов, С. Г. Павликов. – Москва: Юрлитинформ, 2007. – 312 с.

Москвич Л. М. Ефективність судової системи: концептуальний аналіз: [монографія] / Л. М. Москвич. – Харків: Фінн, 2011. – 384 с.

Назаров І. В. Судові системи країн ЄС та України: генезис та порівняння: [монографія] / І. В. Назаров. – Харків: Фінн, 2011. – 432 с.

Організація судових та правоохоронних органів: підручник / за ред. І. Є. Марочкіна і Н. В. Сібільової. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків: Одиссей, 2011. – 376 с.

Порівняльне судове право: навч. посіб. / за ред. І. Є. Марочкіна та Л. М. Москвич. – Харків: Право, 2008.

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р. № 2453-VI // Офіц. вісн. України. – 2010. –

№ 55/1/. – Ст. 1900.

Судебные системы европейских стран: учеб. пособие / пер. с фр. Д. И. Васильева и с англ. О. Ю. Кобякова. – Москва: Междунар. отношения, 2002. – 336 с.

Судебные системы западных государств: учеб. пособие / отв. ред. В. А. Туманов. – Москва: Наука, 1991. – 240 с.

Фіолевський Д. П. Судова влада і правоохоронна система в Україні: навч. посіб. / Д. П. Фіолевський. – Київ: Кондор, 2006. – 322 с.

Шишкін В. І. Судові системи країн світу: навч. посіб.: [у 3-х кн. – Кн. 1, 2] / В. І. Шишкін. – Київ: Юрінком Інтер, 2001. – 336 с.

Тема 5. Процедура формування суддівського корпусу в Україні

(к о л о к в і у м)

Питання для обговорення

1. Світові моделі підготовки та призначення суддів.
2. Законодавчі вимоги до кандидатів на посади суддів. Несумісність посади судді з іншими видами державної та політичної діяльності.
3. Професійно важливі якості судді. Психологічні аспекти професіограми судді. Особливості професійної правосвідомості судді.
4. Процедура призначення на посаду судді вперше.
5. Кваліфікаційне оцінювання судді.
6. Принципи незмінюваності суддів. Порядок розгляду питання про обрання на посаду судді безстроково.
7. Переведення судді до іншого суду: процедурні аспекти.

З а в д а н н я

18. Вища кваліфікаційна комісія України 11 травня 2012 р. ухвалила рішення – відмову в наданні рекомендації про при-

значення на посаду судді й про виключення з резерву кандидатів на посаду суддів Р. і П. Підставою для ухвалення такого рішення ВККС України по Р. стало встановлення його невідповідності морально-етичним вимогам до судді, що підтверджувалося фактами зловживань, допущених ним у ході попередньої адвокатської діяльності (зокрема, йшлося про представництва інтересів клієнта у цивільній справі). Р. на заперечення позиції ВККС України вказав, що факти його зловживань під час адвокатської діяльності не були підтверджені відповідними рішеннями КДКА про порушення адвокатської етики. П., за даними ВККС України, не виконав своїх обов'язків щодо збереження квартири, переданої йому на зберігання у рамках кримінальної справи, яка потім була відчужена. Р. і П. оскаржили рішення ВККС України у судовому порядку. За підсумками розгляду цих двох справ 30 серпня 2012 р. ВАС України повністю задовольнив позовні вимоги П., а 6 вересня 2012 р. – Р., визнавши, таким чином, відповідні рішення ВККС України про відмову в наданні рекомендацій і виключенні цих осіб з кадрового резерву незаконними. Окрім того, ВАС України частково задовольнив ще один позов Р. про визнання дій ВККС України по перевірці його морально-етичних якостей і аналізу його адвокатської діяльності протиправними. Зокрема, Суд визнав недоведеним факт недобросовісного представництва інтересів клієнта Р. у минулому, підтвердивши законність дій Комісії з аналізу його адвокатської діяльності.

Оцініть законність дій ВКК України про відмову в наданні рекомендації про призначення на посаду судді й про виключення із резерву кандидатів на посаду суддів Р. і П. Чи правильну позицію зайняв ВАС України? Яким морально-етичним вимогам мають відповідати кандидати на посади суддів? Які механізми перевірки відповідності кандидатів на посади суддів морально-етичним вимогам передбачені чинним законодавством про судоустрій? Який порядок оскарження рішень і дій ВККС України передбачено Законом України “Про судоустрій і статус суддів”, Регламентом ВККС України і Кодексом адміністративного судочинства України?

19. Указом Президента України від 24 травня 2011 р. К. був призначений на посаду судді Новоайдарського районного суду Луганської обл. 19 вересня 2012 р. К. подав до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України заяву про переведення до Жовтневого районного суду м. Луганська, в якому відкрилася вакантна посада у зв'язку з виходом одного із суддів цього суду у відставку. Свою заяву К. мотивував тим, що у Новоайдарі, який є райцентром Луганської обл., він не забезпечений житлом, а у м. Луганську проживає його хвора мати, стан якої протягом 2012 р. різко погіршився і про яку він має піклуватися. ВККС України призначила розгляд клопотання судді на своєму засіданні від 27 вересня 2012 р. При цьому в Комісії рекомендували К. надати довідку з Новоайдарського районного суду Луганської обл. про кількість і якість справ, які перебували на розгляді судді за період з 24 травня 2011 р. по 19 вересня 2012 р., характеристику голови суду і довідку про склад родини.

Яке рішення має ухвалити ВККС України на підставі розгляду заяви судді К. ? Яка процедура переведення судді, призначеного на посаду вперше, передбачена Законом України “Про судоустрій і статус суддів” і Регламентом ВККС України? Чи вважаєте Ви переконливими аргументи К., наведені ним в обґрунтуванні свого клопотання перед ВККС України?

20. На сайті ВККС України розміщено оголошення такого змісту: «22 та 23 січня 2013 р. ВККС України прийнято рішення, яким оголошено конкурс на заміщення вакантних посад суддів у місцевих судах загальної юрисдикції серед кандидатів на посаду судді вперше, які перебувають у резерві на заміщення вакантних посад судді. Конкурс оголошено для заміщення 359 вакантних посад суддів, які утворилися в місцевих загальних, місцевих господарських та місцевих адміністративних судах. З оголошенням про конкурс та інформацією щодо його проведення, а також з умовами проведення конкурсу можна ознайомитися на офіційному веб-порталі ВККС України в розділі “Добір кандидатів на посаду судді вперше” в рубриці

“Оголошення”».

Якими є умови проведення конкурсу серед кандидатів на посаду судді вперше, які перебувають у резерві на заміщення вакантних посад суддів, відповідно до Закону України “Про судоустрій і статус суддів” і Регламенту ВККС України? Які дії має вчинити кандидат на посаду судді, який перебуває у резерві, для участі в конкурсі? Якими є критерії визначення переможців конкурсу ВККС України? Якою є процедура призначення переможця відповідного конкурсу на посаду судді?

Список нормативно-правових актів та літератури

Барак А. Судейское усмотрение: монография / Аарон Барак / пер. с англ. – Москва: НОРМА, 1999. – 364 с.

Грошевой Ю. М. Проблемы формирования судейского убеждения в уголовном судопроизводстве: монография / Ю. М. Грошевой. – Харьков: Выща шк., 1975. – 185 с.

Москвич Л. М. Статус суддів: теоретичний та порівняльно-правовий аналіз: монографія / Л. М. Москвич. – Білозерка: Б.в., 2004.

Офіц. Інтернет-сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://vkksu.gov.ua/>. – Заголовок з екрана.

Про Вищу раду юстиції: Закон України № 22/98-ВР від 15.01.1998 р. // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 6. – С. 13.

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р. № 2453-VI // Офіц. вісн. України. – 2010. – № 55/1/. – Ст. 1900.

Радутная Н. В. Народный судья: профессиональное мастерство и подготовка / Н. В. Радутная. – Москва: Юрид. лит., 1977. – 174 с.

Регламент Вищої кваліфікаційної комісії суддів України: затв. рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 08.06.2011 р. № 1802/зп-11 [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://vkksu.gov.ua/ua/about/reglament-vkks-ukraini./>–

Заголовок з екрана.

Самсін І. Л. Судова реформа: актуалізація проблем статусу суддів та судоустрою України: історико-правовий нарис: [монографія] / І. Л. Самсін. – Харків: ФІНН, – 2012. – 224 с.

Халдеев Л. С. Судья в уголовном процессе: практ. пособие / Л. С. Халдеев. – Москва: Юрайт, 2000. – 501 с.

Тема 6. Правовий статус носіїв судової влади

(ко л о к ві ум)

Питання для обговорення

1. Незалежність та недоторканність судді як правова основа їхнього статусу.

2. Статус судді: поняття, зміст. Професійні права та обов'язки судді.

3. Етичні аспекти діяльності судді. Кодекс суддівської етики.

4. Вимоги антикорупційного законодавства щодо діяльності суддів.

5. Дисциплінарна відповідальність суддів: підстави, процедурні аспекти і види дисциплінарних стягнень.

6. Особливості кримінальної відповідальності суддів: відкриття кримінального провадження, особливості його розслідування, відповідальність за постановлення завідомо неправосудного рішення.

7. Підстави та процедура припинення статусу судді. Звільнення суддів з посади : підстави та процедура.

Завдання

21. Суддя Вінницького міського суду, застосовуючи заходи забезпечення позовів міноритарних акціонерів до ВАТ “Енергоспецбуд” (м. Харків), наклав арешт на акції консорціуму “ХК Інвест” – основного акціонера зазначеного господарського товариства. Консорціуму було заборонено брати участь у

загальних зборах акціонерів, а реєстратору акцій – проводити розсилку повідомлення про проведення зборів акціонерів. Зазначені дії, вчинені суддею з порушенням правил територіальної та предметної підсудності, пов'язаної з втручанням у внутрішні питання організаційної та господарської діяльності товариств – учасників корпоративного спору, мають ознаки участі судді у “рейдерських” схемах. Це відзначили представники консорціуму “ХК Інвест” у скаргі, поданій на дії судді до Вищої ради юстиції.

Оцініть дії судді Вінницького міського суду з точки зору чинного законодавства. Чи мають місце в діях судді ознаки порушення присяги? Яке рішення за скаргою представників консорціуму “ХК Інвест” має ухвалити Вища рада юстиції?

22. Вища кваліфікаційна комісія суддів України 18 жовтня 2012 р. ухвалила рішення про направлення рекомендації до Вищої ради юстиції для вирішення питання щодо внесення подання про звільнення судді Ленінського районного суду м. Харкова Б. з посади за порушення присяги. У поданні ВККС України вказувалося, що суддя вчинив дисциплінарний проступок, який полягав у тяганні при розгляді цивільних і кримінальних справ, неправомірному користуванні речовими доказами (персональний комп'ютер і принтер), використанні нецензурних висловлювань під час судових засідань.

Оцініть правомірність подання ВККС України. Якими є підстави дисциплінарної відповідальності судді й звільнення судді за порушення присяги? Назвіть процедурні гарантії всебічного й об'єктивного розгляду дисциплінарної справи судді. Яке рішення має ухвалити Вища рада юстиції за результатом розгляду подання ВККС України про звільнення судді Ленінського районного суду м. Харкова Б. з посади за порушення присяги?

23. На плівці прихованої відеокамери, розташованої в одній із саун м. Запоріжжя, було зафіксовано факт подружньої невірності судді Комунарського районного суду Х., який вступив у інтимні стосунки із жінкою. Відеофайл було розміщено в мережі

Інтернет на регіональному сайті новин, а в одній із місцевих газет з'явилася публікація, що висвітлювала подробиці особистого життя цього судді. Зокрема, у ній йшлося про те, що суддя Х. неодноразово приводив до Комунарського районного суду м. Запоріжжя різних жінок і зачинався з ними у своєму кабінеті в робочий час, ігноруючи свої службові обов'язки. Окрім того, суддя Х. декілька разів з'являвся в суді в нетверезому стані, грубо поводився при цьому зі своїм помічником та іншими співробітниками суду. Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на підставі аналізу цих даних було ухвалено рішення про внесення подання до Вищої ради юстиції для вирішення питання про звільнення судді Х. за аморальну поведінку.

Оцініть дії судді Х. з точки зору дотримання ним суддівської етики. Розкрийте зміст положень, які регламентують службову й позаслужбову поведінку судді. Яке рішення має ухвалити Вища рада юстиції по справі судді Х. ?

Список нормативно-правових актів та літератури

Квасневська Н. Д. Кримінальна відповідальність судді за неправосуддя в Україні: монографія / Н. Д. Квасневська. – Київ: Юрінком Інтер, 2010. – 192 с.

Москвич Л. М. Правовий статус носіїв судової влади в Україні (професійні судді, народні засідателі, суд присяжних): монографія / Л. М. Москвич, С. О. Іваницький, І. О. Русанова; за заг. ред. І. Є. Марочкіна. – Харків: Фінн, 2009. – 488 с.

Овчаренко О. М. До питання про попередження корупції в судовій системі України / О. М. Овчаренко // Юрид. журн. – 2011. – № 10. – С. 41-49.

Овчаренко О. М. Проблеми визначення державної політики щодо притягнення суддів до кримінальної відповідальності // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 13-14 жовт. 2011 р. / за ред. В. Я. Тація. – Харків: Право, 2011. – С. 169-174.

Подкопаєв С. В. Про підставу дисциплінарної відповідальності суддів / С. В. Подкопаєв // Юрид. вісн. – 2005. –

№ 12. – С. 119-121.

Про Вищу раду юстиції: Закон України № 22/98-ВР від 15.01.1998 р. // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 6. – С. 13.

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р. № 2453-VI // Офіц. вісн. України. – 2010. – № 55/1/. – Ст. 1900.

Статус суддів: навч. посіб. / за заг. ред. І. Є Марочкіна. – Харків: Право, 2009. – 120 с.

Тема 7. Органи, що здійснюють організаційне забезпечення судової влади

(к о л о к в і у м)

Питання для обговорення

1. Організаційне забезпечення судової влади: поняття і зміст.

2. Державна судова адміністрація України як основний суб'єкт організаційного забезпечення судової влади.

3. Органи суддівського самоврядування: види, компетенція. Роль Ради суддів України в організаційному забезпеченні судової влади.

4. Вища рада юстиції: склад, завдання та компетенція.

5. Вища кваліфікаційна комісія суддів: завдання, склад і повноваження.

6. Національна школа суддів в системі належного кадрового забезпечення судової влади.

З а в д а н н я

24. До Ради суддів загальних судів звернулась М. зі скаргою на дії Б. – судді Жовтневого районного суду м. Луганська при розгляді цивільної справи, по якій М. виступала позивачкою. Зокрема, М. вказала, що суддя Б. не розглянула всі докази, подані позивачкою, а також відмовила у задоволенні її клопотання про призначення додаткової експертизи по справі. З цих

причин по справі М. було винесене несправедливе, на думку позивачки, рішення. Отже, М. просить Раду суддів загальних судів вжити всіх належних заходів для покарання судді Б. і відновлення справедливості по її справі.

Яке рішення має ухвалити Рада суддів загальних судів по цьому зверненню М.? Дайте характеристику повноваженням Ради суддів загальних судів і порядку її роботи. Для якого кола суб'єктів є обов'язковими рішення Ради суддів загальних судів?

25. Суддя Харківського районного суду Харківської обл. К. звернувся до територіального управління Державної судової адміністрації в Харківській обл. із заявою про забезпечення його особистої безпеки, зокрема, про надання йому особистої охорони й установлення сигналізації в його квартирі. У своєму зверненні судді К. вказав, що підставою для вжиття заходів забезпечення його безпеки є погрози, які він отримує протягом останніх двох тижнів по телефону та е-мейлу. На думку К., вказані неправомірні дії пов'язані з розглядом резонансної кримінальної справи по обвинуваченню Х. у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 286 КК України. По цій справі Х. у нетверезому стані, керуючи власним автомобілем, збив на пішохідному переході 15-річну дівчину, яка загинула на місці події від отриманих травм. Х. втік з місця події, намагався сховатися від слідства, перешкоджав процесу розслідування цієї справи. Описані події привернули увагу місцевої громади, зокрема, хід справи висвітлювався журналістами на шпальтах місцевих газет, в Інтернеті та соціальних мережах. Суддя К. при розгляді цієї справи теж потрапив під прицілну увагу представників ЗМІ, які активно коментували хід судового розгляду та все, що пов'язано з ним. Окрім того, на адресу судді стали надходити погрози від високопоставлених осіб Харківської державної обласної адміністрації, а також від невідомих. У зв'язку з цим суддя К. дав інтерв'ю газеті “Слобожанщина”, в якому попросив журналістів залишити його в спокої та запевнив їх, що по справі щодо обвинувачення Х. зібрано достатньо доказів його винува-

тості, а отже, він понесе покарання по всій суворості закону.

Оцініть вищеописану ситуацію з точки зору чинного законодавства. Чи правильно вчинив суддя К. ? Які заходи забезпечення безпеки суддів передбачені у чинному законодавстві? Хто вправі ухвалювати рішення про застосування цих заходів безпеки? Чи мають право журналісти оцінювати дії суддів та органів досудового розслідування до винесення остаточного рішення по кримінальному провадженню?

Список нормативно-правових актів та літератури

Про Державну судову адміністрацію України: Положення, затв. рішенням Ради суддів України від 22.10.2010 р. № 12 // Офіц. веб-портал судової влади України // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.court.gov.ua/dsa/>. – Заголовок з екрану.

Білова О. В. Органи суддівського самоврядування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / О. В. Білова. – Харків, 2008. – 18 с.

Назаров І. В. Правовий статус Вищої ради юстиції: монографія / І. В. Назаров. – Харків: Право, 2006. – 208 с.

Бринцев В. Д. Стандарти правової держави: втілення у національну модель організаційного забезпечення судової влади: монографія / В. Д. Бринцев. – Харків: Право, 2010. – 464 с.

Самсін І. Л. Судова реформа: актуалізація проблем статусу суддів та судоустрою України: історико-правовий нарис: [монографія / І. Л. Самсін. – Харків: ФІНН. – 2012. – 224 с.

Стрижак А. А. Державне управління в органах судової влади України: щодо постановки проблеми / А. А. Стрижак // Право України. – 2003. – № 7. – С. 15.

Інформаційно-аналітичні матеріали діяльності ДСА України з питань організаційного забезпечення діяльності суддів. – Київ: IX з'їзд суддів, 13-14 листоп., 2008 р. – 372 с.

Про Вищу раду юстиції: Закон України № 22/98-ВР від 15.01.1998 р. // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 6. – С. 13.

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від

07.07.2010 р. № 2453-VI // Там же. – 2010. – № 55/1/. – Ст. 1900.

Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011 р. № 3674-VI // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 59. – Ст. 2349.

Тема 8. Судова процедура

(ко л о к в і у м)

Питання для обговорення

1. Поняття і ознаки судових процедур.
2. Види судових процедур.
3. Міжнародні стандарти належного суду.
4. Судові юрисдикції: поняття та проблема розмежування.
5. Організаційні форми судових процедур.
 - 5.1. Колегіальна форма розгляду справ.
 - 5.2. Одноособовий розгляд судових справ.
 - 5.3. Участь народу у відправленні правосуддя.
 - 5.3.1. Світові моделі участі народу в судочинстві (шефени, присяжні та арбітражні засідателі).
 - 5.3.2. Підстави та порядок залучення представників народу до участі в судовому процесі.
 - 5.3.3. Законодавчі вимоги до народних засідателів та присяжних.
 - 5.3.4. Справи, підсудні суду присяжних і народних засідателів за процесуальним законодавством.
 - 5.3.5. Особливості судового процесу за участю народних засідателів та присяжних.

З а в д а н н я

26. Громадянин України К., цивільна справа якого розглядається в загальному місцевому суді вже шість місяців, вважає, що порушено його право на розумний строк розгляду справи, гарантоване п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р., а відповідно він має

отримати грошову компенсацію. Крім того, ним було подано клопотання до суду про прискорення розгляду його справи в суді.

Суд розглянув клопотання К. та постановив, що порушення строків розгляду справи є незначним і викликане клопотаннями про перенесення судових засідань як з боку самого К., так і другої сторони по справі, а тому можливості або потреби у прискоренні розгляду справи немає.

Дайте оцінку позиції суду. У чому полягає суть права на розумний строк розгляду справи? Які існують критерії визначення розумності строків судового провадження відповідно до національного законодавства і практики Європейського суду з прав людини? Куди може подати скаргу громадянин К. щодо судової тяганини?

27. До окружного адміністративного суду надійшла скарга на рішення Київської міської ради. Заявник вніс клопотання про слухання справи колегіально судом у складі трьох суддів для забезпечення більшої об'єктивності і законності судового рішення. Клопотання було розглянуто і, враховуючи складність справи, для її розгляду було сформовано склад суду у кількості трьох суддів.

Чи відповідає закону склад суду, який розглянув справу? У якому складі суддів здійснюється розгляд адміністративних справ?

28. Територіальне управління Державної судової адміністрації України в Харківській обл. звернулося до Харківської обласної ради для затвердження списків присяжних для всіх місцевих загальних судів області з числа громадян, які постійно проживають на території області. Харківська обласна рада надала територіальному управлінню ДСА України в Харківській обл. список виборців області, вказавши, що всіх осіб у ньому можна використовувати як присяжних під час судочинства, оскільки вони мають право голосу на виборах.

Дайте оцінку дій територіального управління ДСА

України та Харківської обласної ради. Назвіть порядок формування списків народних засідателів та присяжних відповідно до Закону України “Про судоустрій і статус суддів”.

Список нормативно-правових актів та літератури

Громошина Н. А. Дифференциация, унификация и упрощение в гражданском судопроизводстве: монография / Н. А. Громошина. – Москва: Проспект, 2010. – 264 с.

Максютин М. В. Теория юрисдикционного процесса: монография / М. В. Максютин; под ред. В. И. Авсеенко. – Москва: Моск. психол.-социал. ин-т, – 2004. – 219 с.

Москвич Л. М. Правовий статус носіїв судової влади в Україні (професійні судді, народні засідателі, суд присяжних): монографія / Л. М. Москвич, С. О. Іваницький, І. О. Русанова; за заг. ред. І. Є. Марочкина. – Харків: Фінн, 2009. – 488 с.

Полянский Н. Н. Проблемы судебного права: монография / Н. Н. Полянский, М. С. Строгович, В. М. Савицкий, А. А. Мельников. – Москва: Наука, 1983. – 224 с.

Протасов В. Н. Основы общепроцессуальной теории: учеб. пособие / В. Н. Протасов. – Москва: Юрид. лит., 1991. – 144 с.

Русанова І. О. Суд присяжних в Україні: проблеми становлення і розвитку: монографія / І. О. Русанова. – Харків: ВД “ІНЖЕК”, 2005. – 184 с.

Сапунков В. Й. Проблеми цивільної юрисдикції / В. Й. Сапунков, І. І. Ємельянова // Бюл. М-ва юстиції України. – 2003. – № 6. – С. 52-59.

Сердюк В. В. Юрисдикція судів України за спеціалізацією: монографія / В. В. Сердюк. – Київ: Прецедент, 2005. – 192 с.

Теория юридического процесса / под общ. ред. В. М. Горшенева. – Харьков: Изд-во при Харьк. гос. ун-те издат. объединения “Высшая шк.”, 1983. – 192 с.

Глущенко С. В. Концептуальні нариси єдності судової юрисдикції / С. В. Глущенко // Право України. – 2014. – № 11. –

СЛОВНИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ

Адміністративне судочинство – форма реалізації судової влади, у процесі якої вирішуються юридично значущі справи, що виникають у сфері управлінських правовідносин за наявності публічного інтересу.

Апарат суду – орган суду, який здійснює організаційно-методичне та інформаційне забезпечення його діяльності.

Апеляційні загальні суди – судові органи другої ланки системи судів загальної юрисдикції, до яких належать апеляційні суди областей, апеляційні суди міст Києва та Севастополя, Апеляційний суд Автономної Республіки Крим.

Апеляція – спосіб оскарження судового вироку чи рішення, які не набрали чинності відповідно до процесуального законодавства, до апеляційного суду з метою перевірки їх законності та обґрунтованості.

Верховний Суд України – найвищий судовий орган у системі судів загальної юрисдикції.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України – постійно діючий орган у системі судоустрою України, завданням якого є забезпечення формування корпусу професійних суддів, здатних кваліфіковано, сумлінно й неупереджено здійснювати правосуддя шляхом відбору і рекомендування осіб для заняття посади професійного судді, визначення рівня фахової підготовки професійних суддів, розгляд питань про дисциплінарну відповідальність суддів.

Вища рада юстиції – колегіальний, незалежний орган, відповідальний за формування високопрофесійного суддівського корпусу, здатного кваліфіковано, сумлінно та неупереджено здійснювати правосуддя на професійній основі, а також за прийняття рішень стосовно порушень суддями і прокурорами вимог щодо несумісності та у межах своєї компетенції про їх дисциплінарну відповідальність.

Вищий адміністративний суд України – вищий судовий орган у системі адміністративних судів, що розглядають

спори, які виникли у сфері публічних правовідносин.

Вищий господарський суд України – вищий судовий орган у системі господарських судів, що розглядають спори, які виникають у сфері господарських правовідносин.

Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних та кримінальних справ – вищий судовий орган у системі судів з розгляду цивільних та кримінальних справ.

Господарське судочинство – форма реалізації судової влади, у процесі якої вирішуються правові конфлікти, що виникають у сфері господарських правовідносин. Зміст господарського судочинства полягає в розгляді й вирішенні правового конфлікту, який виник між суб'єктами, що здійснюють господарську або іншу економічну діяльність.

Державна судова адміністрація України – орган, підзвітний з'їзду суддів, що забезпечує належні умови діяльності органів судової влади.

Дисциплінарна відповідальність судді – різновид юридичної відповідальності, що полягає в накладенні на суддю, який порушив норми законодавства та суддівської етики, дисциплінарних стягнень (негативних наслідків матеріально-правового, організаційного чи особистісного характеру). Є одним із засобів додержання суддями засад законності та верховенства права, а також забезпечення їх підзвітності перед громадянським суспільством.

Добір суддівських кадрів – сукупність процедур з добору кандидатів на посаду судді на підставі аналізу й оцінки його професійних, особистісних якостей, ступеня їх відповідності вимогам, встановленим законом, і вибір найбільш підготовлених кандидатів для виконання посадових обов'язків.

З'їзд суддів України – найвищий орган суддівського самоврядування в Україні, який приймає рішення, обов'язкові для всіх професійних суддів та всіх органів суддівського самоврядування.

Збори суддів – зібрання суддів відповідного суду, на якому вони обговорюють питання внутрішньої діяльності цього суду та приймають колективні рішення з обговорюваних питань.

Імунітет судді – засоби публічно-правового характеру, спрямовані на забезпечення їх процесуальної незалежності при відправленні правосуддя й захист від неправомірного втручання сторонніх осіб у цей процес.

Інстанційність – обсяг процесуальних повноважень суду по вирішенню судової справи.

Інституціональні принципи судової влади – засади, які фіксують загальні відносини, що виникають при запровадженні інституту судової влади в суспільстві, окреслюють її місце в системі поділу влади й загальних засад взаємовідносин з іншими державними та приватними інститутами.

Кандидат на посаду судді – особа, яка виявила бажання зайняти посаду судді, відповідає встановленим законодавством вимогам, пройшла спеціальну підготовку і склала кваліфікаційний іспит та щодо якої внесене подання відповідному органу про призначення чи обрання на посаду судді.

Касація – спосіб оскарження судових рішень, які вступили в законну силу, до вищого спеціалізованого суду.

Кваліфікаційний іспит – атестування особи, яка пройшла спеціальну підготовку і виявила бажання бути рекомендованою для призначення на посаду судді.

Кваліфікаційне оцінювання суддів – оцінювання професійної, особистої та соціальної компетентності суддів, яке здійснює Вища кваліфікаційна комісія суддів України з метою перевірки здатності судді відправляти правосуддя у суді відповідного рівня й підтвердження професійного рівня судді для обрання його на посаду безстроково.

Конституційне звернення – письмове клопотання до Конституційного Суду України про необхідність офіційного тлумачення Конституції України та законів України з метою забезпечення реалізації чи захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина, а також прав юридичної особи.

Конституційне подання – письмове клопотання до Конституційного Суду України про визнання правового акта (його окремих положень) неконституційним, про визначення

конституційності міжнародного договору або про необхідність офіційного тлумачення Конституції України та законів України.

Конституційне судочинство – форма реалізації судової влади, у процесі якої вирішуються юридичні справи, предметом яких є конституційно-правові питання, пов'язані із забезпеченням дотримання Конституції України державними органами й у прийнятті по них рішень, що тягнуть правові наслідки.

Конституційний Суд України – єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні, який вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України і дає офіційне тлумачення Конституції України та законів України.

Кримінальне судочинство – форма реалізації судової влади, у процесі якої розглядаються й вирішуються справи про злочини. Зміст кримінального судочинства полягає в розгляді в судових засіданнях кримінальних справ і застосуванні встановлених законом видів покарання до осіб, які винні у вчиненні злочину, або у виправданні невинних.

Національна школа суддів України – державна установа зі спеціальним статусом, що забезпечує підготовку висококваліфікованих кадрів для судової системи та здійснює науково-дослідну діяльність.

Організаційне забезпечення судової діяльності – комплекс заходів фінансового, матеріально-технічного, кадрового, інформаційно-методичного, організаційно-технічного характеру, спрямованих на створення умов для справжнього правосуддя.

Організаційні (судоустрійні) принципи – засадничі положення, що визначають зміст норм та регулюють організацію судової системи, структуру її органів, статус суддів.

Правосуддя – функція судової влади, яка здійснюється судом шляхом розгляду та вирішення у судовому засіданні цивільних, кримінальних, адміністративних та господарських справ та застосування норм права до спірних правовідносин.

Принципи судової влади – норми найбільш загального керівного характеру, що характеризують місце судової влади серед інших видів державної влади, визначають нормативний зміст її основних інститутів і спрямовані на досягнення за-

вдань, що стоять перед цією владою.

Присяжні – громадяни України, які у випадках, передбачених процесуальним законодавством, залучаються для розгляду по першій інстанції судових справ спільно з професійними суддями.

Професійні судді – громадяни України, які відповідно до Конституції України призначені чи обрані суддями і займають штатну суддівську посаду в одному з судів, передбачених Законом України “Про судоустрій і статус суддів”.

Рада суддів України – вищий орган суддівського самоврядування у період між проведенням з’їздів суддів України, на який покладається завдання по виконанню заходів щодо забезпечення незалежності судів і суддів, поліпшення стану організаційного забезпечення діяльності судів і вирішення інших завдань їх діяльності.

Суд апеляційної інстанції – суд, який розглядає апеляції на рішення судів першої інстанції, що не набрали законної сили, з вирішенням питання про законність і обґрунтованість оскаржуваних рішень.

Суд першої інстанції – суд, уповноважений в межах своєї компетенції первісно розглянути і вирішити кримінальні, цивільні, господарські, адміністративні справи. Суди першої інстанції розглядають справу по суті, встановлюючи обґрунтованість, необґрунтованість чи часткову обґрунтованість позову (спір про право цивільне чи про захист прав, свобод та інтересів у публічно-правових відносинах) або винність чи невинність особи (при обвинуваченні її у вчиненні злочину).

Суддівське досє – відомості про діяльність судді суду загальної юрисдикції, забезпечення ведення якого здійснює ВККС України.

Суддівське самоврядування – підзаконна діяльність щодо самостійного колективного вирішення професійними суддями через виборні органи або безпосередньо їх колективами питань внутрішньої діяльності судів і суддівського корпусу, що здійснюється у встановлених законом межах.

Судова влада – специфічна гілка державної влади, яка

має власну виключну компетенцію щодо розгляду соціальних конфліктів правового характеру, що мають юридичні наслідки, і реалізується виключно конституційними органами (судами) в межах закону та спеціальних (судових) процедур.

Судова інстанція – судовий орган в цілому або його структурний підрозділ, що виконує певну процесуальну функцію при здійсненні правосуддя.

Судова система – сукупність судів, створених і функціонуючих на основі єдиних принципів організації та діяльності.

Судові округи – територія, на яку поширюється юрисдикція суду.

Функціональні принципи судової влади – засадничі положення, які визначають зміст норм, що регулюють відносини, котрі виникають при судовому розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних та інших справ і є притаманними для будь-якої процедури розгляду судової справи і для всіх видів судочинства.

Цивільне судочинство – форма реалізації судової влади, в процесі якої вирішуються правові конфлікти, що виникають із цивільних, сімейних та деяких інших правовідносин. Зміст цивільного судочинства складає розгляд і вирішення юридичних справ, пов'язаних із захистом майнових, особистих немайнових, сімейних та інших прав і законних інтересів суб'єктів права.

Юридична відповідальність судді – різновид юридичної відповідальності, особливості якої обумовлені специфікою правового статусу судді як носія владних повноважень. Вона полягає у застосуванні заходів державного примусу (санкції правової норми) до судді, який вчинив неправомірне діяння, й виступає формою зовнішнього контролю за діяльністю з відправлення правосуддя.

Юрисдикція – повноваження відповідних органів по розгляду юридичних справ з винесенням по них юридично обов'язкових рішень.

ПОТОЧНИЙ ТА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

“Судове право” є навчальної дисципліною, яка викладається кафедрою організації судових та правоохоронних органів (ауд. 29 ЦК) у восьмому семестрі. Моніторинг знань студентів з даної навчальної дисципліни здійснюється шляхом поточного контролю протягом курсу практичних занять та підсумкового контролю знань під час іспиту. Підсумкова оцінка знань студента з навчальної дисципліни “Судове право” складається із суми балів, набраних під час ПК та ПКЗ.

Організація поточного контролю знань студентів з навчальної дисципліни “Судове право”

Загальним об’єктом оцінювання знань студентів є відповідні частини навчальної програми з курсу “Судове право”, засвоєння яких перевіряється під час практичних занять та рецензування письмових робіт.

Завданням ПК є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь застосовувати отримані знання при відповіді на теоретичні запитання та при вирішенні практичних завдань.

ПК: критерії оцінювання знань та вмінь студентів

Вид активності	Зміст активності	Кількість видів	Кількість балів за вид	Всього (в балах)
<i>Основні</i>				
Присутність на всіх лекціях	Конспектування, уважне слухання	10	-	5
Присутність на практичних заняттях	Готовність до заняття: відповіді на питання плану, участь у обговоренні, доповнення відповідей	8	1	8

Відповіді на за- няттях	Розкриття питань плану, відповіді на додаткові запитання викладача	8	до 2	до 16
Контрольний зріз знань для всієї групи	Після вивчення двох-трьох тем виконання тесто- вих завдань	3	до 2	до 6

Додаткові

Презентація	Доповідь (виступ на задану тему на практичному (се- мінарському) за- нятті) з презента- цією за допомогою технічних засобів	1	до 10	до 10
Виступ із допо- віддю на конфе- ренції будь-якого рівня та (або) опу- блікування тез до- повіді	За темою, що вхо- дить до предмета навчальної дис- ципліни	не обме- жено	12	12
Опублікування наукової статті	Публікація наукової статті за темою, що входить до предме- та вивчення “Судо- вого права”	не обме- жено	20	20
Робота з науко- вою літерату- рою	Анотування або рецензування нау- кових статей, мо- нографій за темами курсу (до трьох статей або однієї монографії)	1	1,5 бали за одну стат- тю (5 ба- лів за три статті); 5 балів за одну мо- нографію	до 5

Складання кро- сворду	Кросворд за двома- трьома темами курсу з 30-ти і більше тер- мінів	1	до 5	до 5
Складання тестів	Підготовка тестових питань за темами курсу (не менше трьох тем та не менше три- дцяти питань)	1	до 5	до 5
Складання завдань	Підготовка завдань за темами курсу (не менше трьох тем та не менше п'яти практичних ситуацій)	1	до 5	до 5
Розробка схем, таблиць	Схематичне пред- ставлення матеріалу за темами курсу (не менше двох тем)	1	до 5	до 5
Участь у роботі студентського гуртка	Виступ з доповід- дю на засіданні гу- ртка, участь у об- говореннях		до 5	до 5

Пояснення:

Максимальна кількість балів за результатами практичних занять – **40**.

Мінімально допустима кількість балів – **25**.

Основні види активності є обов'язковими для всіх студентів, проходять в аудиторній формі і дають можливість набрати 35 балів.

Відвідування лекцій полягає у фізичній присутності студента на лекції. Бали не нараховуються у разі, якщо студент був відсутній (незалежно від причини відсутності), запізнився або допускав порушення навчальної дисципліни.

Відвідування практичних занять – фізична присутність студента на занятті. Бали нараховуються за кожне фактично відвідане заняття незалежно від того, відповідав студент на них чи ні. Бали не нараховуються у разі, якщо студент був відсутній (незалежно від причини відсутності), запізнився на заняття, був не готовий по темі або допускав порушення навчальної дисципліни.

Відповіді на заняттях передбачають розкриття питань теми курсу, вирішення практичних завдань, доповнення. Залежно від обсягу та якості відповіді їх можна оцінювати у 0,5-2 бали за заняття.

Контрольні завдання здійснюються у формі відкритого тесту, який полягає у наданні розгорнутої письмової відповіді на поставлене проблемне питання з теми курсу. Відповіді оцінюються за повнотою та правильністю від 0 до 2 балів.

Додаткові види активності дають можливість добрати бали до 40 (якщо це потребується). Вони застосовуються як альтернативні за бажанням студента і за узгодженням з викладачем та мають на меті стимулювання до самостійної, наукової, творчої роботи. Можливе обрання **лише одного** додаткового виду активності, крім виступу із доповіддю на конференції будь-якого рівня та (або) опублікування тез доповіді або наукової статті, з обов'язковою рецензією викладача кафедри організації судових та правоохоронних органів.

Написання і опублікування тез – підготовка тез наукової доповіді і їх опублікування у збірнику певної студентської наукової конференції, а також виступ на ній (за можливості) з тематики, що входить до предмета навчальної дисципліни. Тематика тез та конференція, на яку вони будуть подані, визначаються студентом за погодженням з викладачем (науковим керівником).

Опублікування наукової статті передбачає підготовку, рецензування та опублікування наукової статті з теми, що входить до предмету судового права в будь-якому виданні правничого спрямування.

Робота з науковою літературою полягає в ознайомленні з додатковою науковою літературою за тематикою навчальної дисципліни та її анотуванні або рецензуванні. Може включати вивчення наукових статей або монографій. Анотація або рецензія складається окремо на кожну статтю обсягом 1,5-2 сторінки, на монографію – 5 сторінок. Перелік статей та монографій визначається студентом за погодженням з викладачем.

Складання кросворду має на меті можливість засвоєння юридичної термінології за темами курсу в ігровій формі (кросворд). Мінімальний обсяг кросворду – 30 термінів. Кросворд оцінюється до 5 балів залежно від кількості слів та оригінальності оформлення.

Складання тестів передбачає підготовку тестових завдань з тематики курсу (яка визначається студентами за погодженням з викладачем). Кожний тест складається з питання і 3-4 варіантів відповіді, одна з яких є правильною. Тести не повинні дублювати питання, розроблені кафедрою, а отже, бути оригінальними.

Складання завдань – це самостійна розробка юридичних задач за темами курсу, кожна з яких має включати формулювання практичної ситуації та постановку питань до неї. Оцінюється оригінальність, змістовність, проблемність питань. Кожне завдання оцінюється у 1 бал.

Розробка схем, таблиць передбачає схематичне представлення матеріалу за темами курсу у виді схем, таблиць, діаграм. Кожній схемі відповідає певне питання курсу. Оцінюється оригінальність, логічність, системність складеної схеми.

Розробка презентації полягає у представленні за допомогою аудіовізуальних технічних засобів (ноутбук, проектор тощо) розробок студента з окремих питань або тем курсу. Об'єднує елементи наукової доповіді та складання схем і таблиць. Одна презентація повинна містити не менше трьох елементів і оцінюється до 5 балів. Критеріями оцінювання є: оригінальність презентації, рівень її технічної підтримки, повнота і змістовність викладення матеріалу.

Участь у роботі студентського гуртка передбачає членство студента у роботі студентського гуртка з відповідної навчальної дисципліни, участь у його засіданнях, виступ з особистою доповіддю, активність в обговореннях тощо. Конкретні форми участі визначаються керівником наукового гуртка та оцінюються ним загалом до 5 балів.

Організація поточного контролю

Конкретний перелік тестів, питань та завдань, порядок і час їх складання визначаються кафедрою або викладачем персонально і доводяться до відома студентів на початку навчального семестру, що передує їх проведенню.

Підсумковий бал за результатами ПК обчислюється під час останнього практичного заняття відповідного семестру.

Результати ПК знань студентів своєчасно вносяться до журналу обліку роботи викладача та регулярно доводяться до відома академічної групи або особисто студенту за його запитом.

Відповідно до наказу ректора операторами кафедр (безпосередньо викладачами) результати ПК вносяться до відповідних модулів АСУ навчальним процесом Університету з метою їх обробки та відображення у відомості для проведення ПКЗ.

У разі невиконання завдань ПК з об'єктивних причин студенти мають право на ліквідацію заборгованості. Час та порядок складання визначається кафедрою.

Організація підсумкового контролю знань

Підсумковий контроль знань студентів з навчальної дисципліни “Судове право” здійснюється у формі усного іспиту за екзаменаційними білетами, кожний з яких містить три питання. Перелік питань визначає кафедра та затверджує на своєму засіданні.

ПКЗ: критерії оцінювання знань та вмінь

Кількість балів	Критерії оцінювання знань і умінь студента
60	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах та концепціях дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни та використання отриманих знань у практичній роботі.
55	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою. 2. Засвоєння основної літератури та ознайомлення з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
50	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою, відсутність у відповіді суттєвих неточностей. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
45	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Помилки та суттєві неточності у відповіді на іспиті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
40	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповіді на іспиті за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.

35	1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни “Судове право”. 2. Наявність помилок у відповіді на іспиті.
0	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою. 2. Нemoжливiсть продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу.

***Переведення підсумкової оцінки
за 100-бальною шкалою***

Оцінка за шка- лою ECTS	ВИЗНАЧЕННЯ	За націо- нальною системою	За сис- темою Універ- ситету
A	ВІДМІННО – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня, з кількома помилками	4	80-89
C	ДОБРЕ – у цілому правильна робота, з певною кількістю незначних помилок		75-79
D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70-74
E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії		60-69
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2	20-59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		1-19

САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота полягає в додатковому поглибленому опрацюванні окремих питань навчальної дисципліни.

Студент повинен самостійно ознайомитись, критично осмислити та зробити висновки з рекомендованого наукового матеріалу.

Основними видами самостійної роботи є:

- пошук і вивчення додаткової нормативно-правової та наукової літератури;
- ознайомлення із сучасними поглядами на проблемні питання, що висвітлені в періодичних виданнях;
- виконання домашніх завдань;
- доопрацювання матеріалів лекцій.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Генеза концепції судового права.
2. Предмет і метод судового права.
3. Поняття, характерні ознаки і види судово-правових відносин.
4. Принципи судового права.
5. Система навчальної дисципліни “Судове право” та її співвідношення з іншими юридичними дисциплінами.
6. Взаємозв’язок судового права з іншими галузями права.
7. Поняття і класифікація джерел судового права.
8. Міжнародно-правові акти як джерела судового права.
9. Судова політика як результат діяльності органів судової влади.
10. Акти органів судової влади: поняття, види і основні ознаки.
11. Акти міжнародних судових установ як джерела судового права.
12. Порядок виконання і застосування практики Європейського суду з прав людини як джерела судового права.
13. Акти судового правозастосування як джерело права в Україні: теоретичне і прикладне значення.
14. Роль постанов пленуму вищих спеціалізованих судів і Пленуму Верховного Суду України в процесі правозастосування.
15. Акти Конституційного Суду України.
16. Поняття, види і характерні ознаки суб’єктів судового права.
17. Суд як основний суб’єкт судового права.
18. Суддя як суб’єкт судового права.
19. Вища кваліфікаційна комісія суддів України як суб’єкт судового права.
20. Національна школа суддів як суб’єкт судового права.
21. Органи суддівського самоврядування як суб’єкти судового права.

22. Громадяни як суб'єкти судового права.
23. Судова влада в системі поділу державної влади.
24. Поняття, основні завдання та ознаки судової влади.
25. Функції судової влади.
26. Форми реалізації судової влади.
27. Поняття, система та значення принципів судової влади.
28. Основоположні принципи судової влади (верховенство права, законність, справедливість).
29. Інституціональні принципи судової влади.
30. Функціональні принципи судової влади.
31. Організаційні принципи судової влади.
32. Поняття та види судових систем.
33. Етапи становлення судової системи України та перспективи її реформування відповідно до європейських стандартів.
34. Ознаки та загальна характеристика судової системи України.
35. Принципи судової системи України (територіальність, інстанційність та спеціалізація).
36. Порядок та підстави утворення та ліквідації судів.
37. Види, компетенція та склад місцевих судів.
38. Види, компетенція та склад апеляційних судів.
39. Види, компетенція та склад вищих спеціалізованих судів. Пленум Вищого спеціалізованого суду: склад і повноваження.
40. Правовий статус Верховного Суду України як найвищого судового органу України.
41. Судові палати і Пленум Верховного Суду України: склад і повноваження.
42. Компетенція, структура та порядок формування Конституційного Суду України.
43. Світові моделі підготовки та призначення суддів.
44. Законодавчі вимоги до кандидатів на посади суддів. Несумісність посади судді з іншими видами державної та політичної діяльності.

45. Професійно важливі якості судді. Психологічні аспекти професіограми судді. Особливості професійної правосвідомості судді.

46. Процедура призначення на посаду судді вперше.

47. Кваліфікаційне оцінювання судді.

48. Порядок розгляду питання про обрання на посаду судді безстроково.

49. Переведення судді до іншого суду: процедурні аспекти.

50. Незалежність та недоторканність суддів як правова основа їхнього статусу.

51. Статус судді: поняття, зміст. Професійні права та обов'язки судді.

52. Етичні аспекти діяльності судді.

53. Вимоги антикорупційного законодавства щодо діяльності суддів.

54. Дисциплінарна відповідальність суддів: підстави, процедурні аспекти і види дисциплінарних стягнень.

55. Особливості притягнення судді до кримінальної відповідальності суддів.

56. Підстави та процедура припинення статусу судді.

57. Звільнення суддів з посади : підстави та процедура.

58. Організаційне забезпечення судової влади: поняття і зміст.

59. Державна судова адміністрація України як основний суб'єкт організаційного забезпечення судової влади.

60. Органи суддівського самоврядування: види, компетенція. Роль Ради суддів України в організаційному забезпеченні судової влади.

61. Вища рада юстиції: склад, завдання та компетенція.

62. Вища кваліфікаційна комісія суддів: завдання, склад і повноваження.

63. Національна школа суддів в системі належного кадрового забезпечення судової влади.

64. Поняття і ознаки судових процедур.

65. Види судових процедур.

- 66. Міжнародні стандарти належного суду.
- 67. Судові юрисдикції: поняття та проблема розмежування.
- 68. Організаційні форми судових процедур.
- 69. Колегіальна форма розгляду справ.
- 70. Одноособовий розгляд судових справ.
- 71. Участь народу у відправленні правосуддя.
- 72. Світові моделі участі народу в судочинстві (шефени, присяжні та арбітражні засідателі).
- 73. Підстави та порядок залучення представників народу до участі в судовому процесі.
- 74. Законодавчі вимоги до народних засідателів та присяжних.
- 75. Особливості судового процесу за участю народних засідателів та присяжних.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи.....	4
Програма навчальної дисципліни “Судове право”.....	5
Методичні поради до виконання практичних завдань.....	11
Завдання до практичних занять.....	12
Словник основних термінів.....	42
Поточний та підсумковий контроль знань студентів.....	48
Самостійна робота.....	56
Орієнтовні питання до іспиту з навчальної дисципліни.....	57

Навчальне видання

Електронне видання

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

**ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“СУДОВЕ ПРАВО”**

(галузь знань 08 “Право”,
перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень,
спеціальність 081 “Право”)

**для студентів IV курсу денної форми навчання
Інституту підготовки кадрів для органів юстиції**

У к л а д а ч і: МОСКВИЧ Лідія Миколаївна,
НАЗАРОВ Іван Володимирович,
ОВЧАРЕНКО Олена Миколаївна,
ЮРЕВИЧ Ірина Валеріївна,
ХОТЕНЕЦЬ Павло Васильович
КУЧЕРОВА Таїса Петрівна

Відповідальна за випуск *Л. М. Москвич*

Редактор *О. І. Борисенко*
Комп’ютерна верстка: *Л. П. Лавриненко,*
А. В. Старжинської

План 2015

Підп. до друку 2015. Вид. № 116.
Зам. № 116.